

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

(M.) Litt.
Sr.

GOTLÄNDSKA SÄGNER.

I

HERR KRISTENS OTTEFÄRD.

JULDIKT

AF

ALGOT SANDBERG.

VISBY,
NYBERGSKA BOKHANDELN.

ALLOT SANDSTEN

HERR KRISTENS OTTERBY

1817

ALLOT SANDSTEN

GOTLÄNDSKA SÄGNER.

I.

Herr Kristens Ottefärd.

Juldikt

af

Algot Sandberg.

Visby
Nybergiska Bokhandeln.

GOTLÄNDSKA SÄGNER.

Herr Kristens Ottefärd.

1889

Algot Sandberg.

VISBY
GOTLANDS ALLEHÄNDAS TRYCKERI
1889.

Till

ALFRED TEODOR SNÖBOHM,

Den älskade ljus öfver mig led
Den fästmans i preststället
Der framme kvattig skog
Som glöddande, snippen af gnistar spröd
Med skyn genom spindelvävet
Och led af skogen herr Kristes skred
Med tunga fet öfver
Med beudet här fram
den äldrige forskaren och upp-
tecknaren af gotländska sägner,
egnas denna lilla dikt

af

Författaren.

UNIVERSITY OF CHICAGO

THE

ALFRED LEONARD KAYSON

Class of 1911
Chicago, Ill.

For the purpose of the
University of Chicago
Library of the Class of 1911

at

Chicago, Ill.

Library of the Class of 1911

Kring gränen, där blössen glimma,
Och barnens jublande baller och bång,
En lockar stugans fastslagna och bländande blick,
I varje infästningens hjerta hem står nos,
Och ingensat vid orgeltonernas gångs, K. vill
För folket han hållit offensivskådespel och

Men jag skänkt vid näron och ett namn
Mot: gittensort, taktlyd till

Han riter enord från förtänsen till rekrut i
Och klada på förtänsörv, gittensort, taktlyd till

Strax komma små förtäns i väst till
Och till förtäns i väst till

1.
Där tindrade ljus öfver snöig led
Bak fönstren i prestatjället;
Där flammade knotig ekeved,
Som glödande knippen af gnistor spred
Mot skyn genom spiselspjället.
Och ledd af skenet herr Kristen skred
Med tunga fjät öfver inyrd hed
Mot hemmet hän från kapellet.

Se samlande alla i julkvällen
I hjärtlig glädje och samman, där med till

Kring dukar
Och infälmen

Han aktar ej att vägen är lång,
Han vill ej kölden förnimma.

För folket han hållit aftonsång
Och mässat vid orgeltonernas gång
I särta julaftontimma.
Nu lockar stugan, fast låg och trång,
Och barnens jublande buller och bång
Kring granen, där blossen glimma.

Han rister snön från kaftanen af
Och gladt på förstudörrn gläntar.
Strax komma små fötter i ystert traf,
Och ifriga händer ta mössa och staf:
»Kom far, ty julgröten väntar!»
I köket, där luften är ångande kvaf,
Fru Judit sysslar ännu som en slaf
Och namnen på gåfvorna präntar.

Så samlas de alla i julkvällstund
I hjärtlig glädje och gamman
Kring dukade bordets snöhvita rund,
Och julsalmen sjunges af barnamund

Och bordsbönen läses tillsammans.
Herr Kristen han minner om Guds förbund,
Som slöts med världen på Bethlehems grund
Vid glindrande ledstjärneflamman.

Men ute hörs nordan hvinande gny
Mot blyfäst, rimfrostig ruta.
I hvirflar för vinden drifvorna fly,
Och stjärnelös skönjes den gråsvarta sky
Långt borta i fjärran sluta.
Och barnen de undra vid hvarje by,
Om Jesusbarnet törs komma, förty
Att stormarne rasa och tjuta.

Fru Judit hon tröstar de ängsliga små,
Som ännu vid bordet fått dröja,
Och tackar den högste, som låtit dem få
Ett hem, där de tryggt kunna höra på,
Hur stormens röster sig höja.
Och tårarne glimma i ögon blå. —

Men ändtligt talar och säger så
Herr Kristen, pastorn i Öja:

»Min älskade hustru, mitt hjärtas skatt!

Den allvise Guden oss sänder

En bister, en hotfull julenatt,

Och ingen stjärna på fästet han satt

Och ingen måne han tänder.

Dock höfves ej Kristi tjenare att

För faran rädas, men lemna gladt

Sitt lif i sin Herres händer.

I morgon jag ottesång hålla skall

I Hamra, annexets kyrka,

Och för att ej skall bli mässefall,

Jag trotsar natten, villsam och kall,

Och nordans isande styrka.

Vår Per får taga öken ur stall.

Så kasta vi, hustru, vår omsorg all

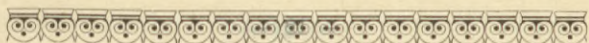
På honom vi älska och dyrka.»

Fru Judit hon lyss till ovädrets dån,
Men vågar ej bedja och klaga.
Herr Kristen har sagt sin vilja ifrån,
Hon vet ock, att lifvet är blott ett lån,
Som Herren kan skydda och taga.
På knä de falla i bönevrån
Så fader som moder och dotter och son:
»Ske Gud, som dig bäst kan behagal»

Snart slädan svänger till trappan opp
Och muntra fålarne fnysa.
Herr Kristen han talar mod och hopp
Och kysser hvar slumrande rosenknopp,
Som ljuft ses i drömmarne mysa.
Han sveper i björnens fäll sin kropp —
Och så bär det af i raskt galopp
Från hemmet, där julljusen lysa.

Fru Judit på trappan blir ståndande kvar,
Hör bjällrorna döende klinga.

Hon beder så innerligt varmt för far,
Att färden må blifva lycklig och snar
Och farligheterna inga.
Men tåren i ögat skimrar klar,
Och aldrig än så beklämd hon var,
Sin ängslan hon kan ej betvinga.

Öfver Alfvaren hän
Mödosamt färden mot sunnan sig sträcker.
Till fålarnes knän
Drifvornas hvitnande ymnighet räcker
Och vägen täcker
Så vida ögat kan spana kring.
Stormen den gnyr öfver bjällrornas kling,
Och flingornas luftiga skara dansar
I yster ring
Rundt om herr Kristens björnskinnsansar.

Natten är mörk, och snön sig hopar
Allt mer och mer.
Bort öfver hedarne vinden den sopar,
Ej spår man ser.
Hästarne trafva och flåsa och fnysa,
Det är så hemskt att Per börjar rysa
Och mumla halfhögt med skallrande mund:
»Här drifver allt hin sitt spel, den styggen.» —
Han kör en stund
Och vet ej längre hvad kosa han har,
Han vänder sig om och spör kära far
Och får till svar:
»Kör så du alltid har vinden på ryggen.»

I timmar tre
Med hvinande nordan körde de.
Men än de ej skönjde annexkapellet,
Som knappt låg en mil från prestbostället;
Att vilse de kommit var lätt att se.

Herr Kristen nu bjuder Per hålla inne
Och låta hästarne pusta ut.
Men Per, som länge haft på sitt sinne
En vigtig ting, nu säger till slut:
»Jag vet kära far är en lärder man,
Som fruktar Gud och ej trollen aktar;
Men om man saken rätt betraktar,
Nog mycket fanstyg det finnas kan.
Och därför mig nyss i hågen rann,
Att trollen här drifva sitt spel försann,
Och då är det bäst man sig riktigt vaktar.
Om nu kära far ville bedja en bön
Och se'n stiga af en stund i snön,
Så finge jag björnskinenspelsen vända
Och sedan sno afvig min egen rock,
Så kunde det hända,
Att julnattstrollen bli lurade dock.»

»Min kära Per, hvad är det för skrock»,
Förtrytsamt herr Kristen tager till orden.
»Jag känner er tro på 'de små under jorden',

Det är från hedendomen en rest,
Som måste till slut för trone försvinna,
Och du må besinna,
Och icke höfves en Herrans prest
Att sig för vantrons illfunder böja.
Och därför är bäst
Ej längre att dröja.
Min Herres tjenst jag gångar i natt,
Har här en gräns för mitt lif han satt,
Då gäller i ödmjukhet att sig nöja.
Dock är det min fasta, orubbliga tro,
Att än jag skall i hans gårdar bo
Och Herrans högtlofvade namn få prisa.
Han skall väl till slut oss vägen visa
Och därför vi skynda framåt med ro.

I timmar sju
I mörkret och stormen de färdats nu,
Men öfverallt blott drifva vid drifva.
Dock tycktes urvädret mildare blifva,

Och där, ur den sönderbrustna sky
Herr Kristen en stjärna såg vänligt blinka,
Och hoppet, som varit nära att fly,
För herr Kristen åter började vinka.
»Håll inne, Per,
Ser du stjärnan där!
Här vill jag på knä lofprisa min Gud.
Ur drifvornas öken
I nattens töcken
Skall stiga mot himlen min trosböns ljud.»

Så sagdt, Herr Kristen ur slädan stiger.
Men Per sig döljer bak öken och tiger
Och tänker: »om trollden här drifva sitt spel,
Så blir det allt kära fars eget fel,
Om det skall med ofärd taga en ända.
Jag skyndar mig allt att rocken vända
Och luden mössa och bälghandskar med.
Nog blir väl herr Kristen en smula vred,
Men far och farfar så hade för sed
Och aldrig det kan väl till skada lända.»

Snart hela drägten han avvig fått
Och går att sätta sig upp på bocken,
Men snafvar i fotsida vadmalsrocken
Och ligger i blinken bländ snön på stup
Och mäter med armarne drifvornas djup,
Hans hela jag der ligger begravet.
Dock hastigt han kommer på benen opp,
Trots kölden helt plötsligt han blek är vorden,
Med gråtande stämma han stammar de orden:
»Herr Kristen, nu äro vi utan hopp,
Ty vi äro ute på hafvet!»

»På hafvet?» — »Ja väl. Ty här under snön
Jag kände den halkiga isen på sjön.
Rundt om oss den ligger i ändlös sträcka.
Vi följde vinden. Dock tycktes mig, att
Jag liksom kände
Hur den sig vände
En gång i denna förfärliga natt.
Hur länge skall denna färden väl räcka!»

Herr Kristen ständar sorgsen och stum,
Och blicken far kring det öde rum.
Hans tankar tunga de vingsnabbt ila
Till hemmet, där nu de kära hvila.
Med hjärtat fullt, af hela sin själ
Han hvyskar sakta ett ömt farväl.
»O Gud, vill här du från lifvet mig skilja,
Så ske din outransakliga vilja!»
Han ser mot höjden. Då glindrar klar
Deruppe stjärnan liksom ett svar.
Herr Kristen i tårar lyfter handen:
»Förlåt mitt tvifvel, o Herre kär!
Du ock på häfvet ju är mig när.
Och lyste din stjärna på villsam stig
En gång de vise från Österlanden;
Så än i dag kan den leda mig.
Var tröst, du Per. Låt fålarne springa,
Mot stjärnan deruppe vi sträcka ut;
Snart har vår färd, jag vet det, ett slut.» —
Och piskan smäller och bjällrorra åter klinga.

Och se, det klarnar i molnig sky.
När juldagsmorgonen börjar att gry,

Då skönjes där plötsligt liksom en rand
På afstånd ur drifvornas massor stiga.
Och Per af glädje ej mer kan tåga:
»Se, se, kära far, därborta är land!»
Herr Kristen i hjärtat prisar Herran,
Som bönen om räddning nådigt hört
Och ej vikit från sin tjenare fjärran,
Men hän till den rätta strand dem fört.
»Ty ser du, Per, hur ljusen glimma
Ur templet i skogens mörknande bryn!
Där väntar säkert hela byn
Sin pastor i arla ottesångstimma.
Förunderligt Herren har nådelig,
Trots villande natt till min egen kyrka
Ledt hän min stig,
Så pröfva vi fålarnes sista styrka.
Hör klöckorna klinga! Med loffyld mund
Jag helsar dig, sköna julforgonstund!»

Öfver snöfält, ut ur den gråa dager
Klar och fager
Tonar samlingsklockornas manande gång.
När herr Kristen hän emot templet drager
Samfäldt tager
Folket upp den mäktiga julesång.

In herr Kristen träder i vapenhuset,
Juleljuset
Strålände bländar nästan hans skumma syn.
Och det är, som hördes i orgelbruset
Vingesuset
Af de jublande änglaskaror i skyn.

En sekund i sakristian han rastar
Och sig kastar
Ned i brinnande bön till allmaktens Gud.
Ej en världslig tanke hans sinne belastar,
När han hastar
Ut i kyrkan vid döende salmens ljud.

Allt omkring i väntande tystnad tiger,
När han viger
Julen in från skimrande altarbord.
Och mot hvalfven dallrande stämman stiger
Tårediger:
»Gudi ära, mänskorna frid på jord!»

Och i ödmjuk glädje skarorna alla
Nederfalla
För den nyfödde judakonungens fot.
Underlig Råd, Gud, Hjälte de honom kalla,
Orgorna skalla:
»Helig, helig är Herran Zebaoth!»

Nu mässan är slut, och herr Kristen sig skickar
Att värdigt beträda sin predikstol,
Där Herrans allt seende öga blickar
Från höjden ur den förgyllda sol.
Det utrunna timglas han varligt vänder,
Och medan han väntar att salmen tar slut,
Sin blick för första gången han sänder
Spanande öfver församlingen ut.

Han ser och han ser bland qvinnor och männer,
Men icke ett anlet han skådat förr.
Och klockarn vid orgeln han icke känner,
Ej stöten, som ståndar i sakristidörr.
De hvita hvalf sig främmande höja
Och fönstren de spetsiga bågar mist.
Då märker grant herr Kristen från Öja,
Det är ej hans egen kyrka förvisst.

Han lyssnar och hör, hur skarorna sjunga
Med ljudelig röst sin predikstolssalm.
Den går i en underlig, främmande tunga,
Men fylld utaf rytm och renaste malm

De enstaka ord kan han icke höra
Och slagen af undran herr Kristen står,
Men hur till slut han skärper sitt öra,
Fullväl honom sångens mening när.

Men tyst! I bäfvan herr Kristen dröjer.
Skall här ej ohörd förklinga hans röst?
En bönesuck sig spörjande höjer
Ur djupet af hans beklämda bröst:
»O Gud! När nyss du din nåd betedde
Och ryckte mig ut ur dödsfarans famn,
Var det med afsigt du hit mig ledde
Att här förkunna ditt härliga namn?»

Och svar han får på sin ängsliga fråga,
I trones visshet han tvekar ej mer.
Och läpparne skälfva och kinderna låga,
När ut öfver folket han åter ser.

Hans kraftiga stämma så mäktigt ljuder,
Att skarorna häpnande lyss dervid.
Och så i den främmande kyrka han bjuder:
»Nåd vare med eder och Herrans frid!»

Och orden de komma med kraft från ofvan,
En kraft på trängtande hjärtan röjd.
Han tolkar, hur Kristus, den största gåfvan,
Vill skänka evinnerlig julefröjd.
Högtidlig är stunden, och ljusen glimma
Som tungor af eld öfver lyssnande mängd.
Det är, som kunde en fläkt man förnimma
Från första pingst i Jerusalems ängd.

Nu amen är sagdt, och herr Kristen bringar
Välsignelsen öfver församlingen ut.
Och åter ur hundrade munnar klingar
Med lof och tacksägelse sången till slut.

Men gamla och unga af hjärtat betyga,
Att aldrig de frät slik juledagsfest,
Och undrande hviskningar sakta, smyga:
«Hvem månne han vara, den främmande prest?»

En förtäring af det som varit till nytta
En kraft på frångående hjärtan, och låst
En tolkar, den Kristens, den skulda gåvan,
Vill skänka evighetslif, och fröjd och glädje,
Hög till i staden, och i den staden,
Som tungt af lidelse, och i den staden,
Det är, som fröjd, en häst som förtäring,
En förtäring i den staden, och i den staden.

En annan är wärd, och den Kristens blygghet,
Välsignelsen öfver församlingen, och i den staden,
Tör åter, en blygghet, som i den staden,
Med lof och tackbetygning, till den staden.

Då läggs på hans axel så mildt en hand,
Han hör bredvid sig en främmande röst,
Som söker med lugnande ord herr Kristen
till sansen kalla.

Han blickar upp. En gråhårsman
Med fuktigt skimrande, hjärtevarm blick
Herr Kristen stånda varsnar invid sin sida.
Att det är en prest han skönja kan
På åldringens värdiga, stilla skick.
Han talar, och orden falla så underbart klang-
fullt blida:

Min vördade broder! Min varma tack
För allt det kraftiga, goda Guds ord
Ni genom Herrans nåd till detta folket fått
bära.

Det trängde som pilar till hjärtat. Ack
Att så Guds ande alltjämt blef spord,
Då skulle det lefvande templet växa Honom
till ära!

Men, vällärde broder, fjärran ifrån
Vår undangömda, torftiga by
Ert eget och rätta hemvist väl månne vara.
Mig tyckes af språket ni är en son
Af annan en bygd än denna, förty
Så hjärtligt jag beder ni ville er ankomst
till oss förklara.»

»Min fader» — den äldre får till svar —
»Fullväl eder undran jag kan förstå,
När nyss en främling er ur ert vigda ämbete
stötte.

Och därför först och främst jag har,
Herr pastor, er vänliga tillgift att få,
Och se'n jag berättar, hvad mig i stormiga
natten mötte.

Mitt namn är Kristen. Mitt prestagäll
Är Öja — helt visst ni kännas det vid —
Och Hamra heter annexförsamlingens kyrka.
Från hemmet jag reste sent i går kväll,

Ty för att hinna i godan tid
Till ottan jag trotsade vinternattsstormens
styrka.

Men jag och drängen min, gamle Per,
I urvädret snarligen foro vill
Och kunde i mörkret den rätta vägen ej finna.
Men Herran, den högste, var oss när;
Ty då vår kraft ej mer räckte till,
Vi skönjde i gryningens stund i templet jul-
ljusen brinna.

Jag trodde, att Hamra kapell det var.
Och ifrig att icke komma försent
Och bländad af ljusen jag såg ej hur vilse
jag farit.
Se, så förhåller det sig, min far.
Mitt intrång var icke illa ment,
Om underligt än för eder och folkets skaror
det varit.»

Men pastor loci med häpnad lyss
Till värde herr Kristen Kristensens svar,
Och när han ransakat minnet, till slut han
säger:

»Herr broder, mig tycktes ni sade nyss,
Att ni från Öja församling var?
Men slikt ett namn på prestgäll hela stiftet
ej äger.»

»Hvad? Hur har Herren då ledt min stig
Utöfver den snötäckta, frusna sjö?
Jag ber eder, vördade fader, mig detta förklara.
Mitt hem och mitt kall har nådelig
Den högste mig gifvit på Gullands ö,
Och skulle ej detta det mångsjungna sago-
landet vara?»

»Ett under har timat! Jag skönjer det nu,
Och Herren i Himlen ske lof och pris!
Den åldrige presten stammar, mens glädje-
tårarne flöda.

»Så vet, att ni färdats milen sju
I stormig natt öfver Östersjöns is,
Ty detta är Sveriges land, är Öland, och
kyrkan har namn af Böda.»

Han skyndar till templet, där folket än
I bidan troget har stannat kvar,
Och måler om undret med presten, som kom-
mit så fjärran.

Då lyssna häpnande kvinnor och män,
Då brusar orgeln stark och klar,
Och skarorna prisa i juldagsmorgon med lof-
sång Herran. —

Så fördes herr Kristen, den danske prest,
I hast till den gamle att få den vård
Hans kropp efter nattens mödor så väl behöfver.
Och sägnen måler, att han som gäst
Uti sin öländske broders gård
Satt hedrad och vördad den stormfulla vin-
tern öfver.

Men ändtligt . . . ändtligt med vindars sus
Den fagra, värmande våren kom
Och löste bojan, som bundit Östersjöns bölja.
Då lemnar herr Kristen det vänsälla hus,
Till hemmet på Gulland han vänder om
Och vänliga tankar honom på sjumilafärden
följa.

Hvad strålande blickar, hvad jublande fröjd
Där blir i det sorgtyngda prestatjäll,
När den begrätne sitter med sina kära vid
härden! —

Och när herr Kristen af åren böjd
Vid brasan sitter i vinterkväll,
För lyssnande barnbarn han täljer den märk-
liga ottefärden.

Men ännu ett vänligt och vittigt
 Den första vittnande vägen kom
 Och laste bojan som bände Östergötts bojan
 De lemnar herr Kriston det vänsalla hus
 Till hemmet på Gulland han vander om
 Och vänliga tankar honom på sjumilafärdens
 följa

En tuffel och talpar till rånare
 Enkelt och enkelt som trossen
 Och med en tuffel som trossen
 Och med en tuffel som trossen

Hvad strålande blänkande
 Där blir i det svarta
 När den begitte sitta
 —

Och när herr Kriston af den höjd
 Vid brann sitta i sinterkall
 För lysande barnen han följer den mörk

En tuffel och talpar till rånare
 Enkelt och enkelt som trossen
 Och med en tuffel som trossen
 Och med en tuffel som trossen

PLATE NO. 512

1001850699

Pris 40 öre.
